

3. Кримінальне право України і Англії: порівняльний аналіз (окремі питання Загальної частини): конспект лекцій для студентів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» / уклад.: М. І. Панов, С. О. Харитонов, Ю. П. Дзюба та ін. 2-ге електрон. вид., перероб. та допов. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 144 с.

4. Кримінально-процесуальний кодекс Грузії. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/90034>.

5. Кримінально-процесуальний кодекс Латвії. URL: <https://lawyer-khroulev.com/wp-content/uploads/2019/09/upz-latvii-prava-i-objazannosti-uchastnikov-ugolovnogo-processa-v-latvii.pdf>.

6. Karlsruhe Kommentar zur Strafproze Bordnung und zum Gerichtsverfassungsgesetz, Aufl. Miinchen, 1999. S. 2059.

Базір Вікторія Богданівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Сухомлин Юлія Володимирівна,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України сприяло внесенню чималого кількості змін до законодавства нашої держави. Суттєві зміни були запроваджені до Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК), що пов'язано з необхідністю оптимізації досудового розслідування кримінальних правопорушень у зв'язку із запровадженням правового режиму воєнного стану. Необхідно зауважити, що намір стосовно впровадження нових положень до законодавства, зокрема у сфері кримінальної юстиції, виник ще у 2014 році, проте за цей час не був втілений у життя. Але реальні зміни відбулися лише після введення Указом Президента від 24 лютого 2022 року № 64 (зі змінами) воєнного стану по всій території країни.

Початок досудового розслідування залишається дискусійним питанням у науковій спільноті, незважаючи на тривалість застосування норми статті 214 КПК, в якій зазначено, що моментом початку досудового розслідування є внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) [4]. Так, питаннями дзнання та початку досудового розслідування кримінальних проступків переймалися такі знані вітчизняні науковці як В.І. Галаган, Ю.М. Грошевий, В.Г. Дрозд, А.В. Іщенко,

О.С. Камінська, В.С. Кузьмічов, Є.Д. Лук'янчиков, О.В. Мельник, В.В. Павловський, Д.П. Письменний, А.В. Форостяний, Л.Д. Удалова та інші.

Після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення дізнавачем, прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, з огляду на його зміст має перевірити достатність даних вважати, що вчинено кримінальний проступок, за результатом чого прийняти рішення про початок досудового розслідування [5].

Так, у 2022 році до ЄРДР внесено інформацію про вчинення 75543 кримінальних проступків, що становить 19 % від загальної кількості внесених кримінальних правопорушень, у 2023 ця кількість становила 96238 кримінальних проступків (20 % від загальної кількості), а станом на 30 квітня поточного року кількість внесених до ЄРДР кримінальних проступків сягнула майже сорока тисяч (38295 проступків, що складає 21 % від загальної кількості) [3]. Як ми бачимо, кількість провадження щодо кримінальних проступків постійно зростає, розслідування яких ускладнюється ще й роботою в умовах постійних обстрілів, відсутності необхідних технічних можливостей та інших умов, що унеможливають ефективне здійснення досудового розслідування.

У зв'язку з такою ситуацією, законодавець вніс певні зміни до КПК щодо регламентації особливого режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, що має забезпечити ефективне регулювання досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного стану [1].

Крім того, відповідно до нововведень, що передбачені статтею 615 КПК, в умовах воєнного стану, якщо відсутня технічна можливість доступу до ЄРДР, рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, прокурор, про що виноситься відповідна постанова, яка повинна містити наступні відомості: дата надходження заяви, повідомлення про кримінальний проступок або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про його вчинення; прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; попередня правова кваліфікація кримінального проступку; прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також дізнавача, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування; інші обставини, передбачені положенням про ЄРДР [5].

Також, стаття 615 КПК визначає, що до внесення відомостей до ЄРДР та початку досудового розслідування може бути проведений

тільки огляд місця події, як невідкладної слідчої (розшукової) дії, що значно обмежує норму статті 214 КПК, яка передбачає можливість проведення ряду процесуальних дій до початку досудового розслідування у формі дізнання за загальним правилом [5].

Приводами до початку дізнання, відповідно до КПК є:

1) заяви та повідомлення про вчинений кримінальний проступок, що можуть бути викладені як в усній, так і у письмовій формі;

2) самостійне виявлення дізнавачем тих обставин, що свідчать про вчинення кримінального проступку;

3) безпосереднє самостійне виявлення прокурором тих обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, зокрема за результатами проведеного ним прокурорського нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва;

4) самостійного виявлення посадовою особою інших органів державної влади фактів вчинення чи підготовки до вчинення кримінальних правопорушень [4]

Однак, внесені зміни залишили ряд не унормованих питань, що наразі викликають дискусії. Так, дізнавач, прокурор, за загальним правилом, невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування. Але в умовах воєнного стану дозволяється розпочати досудове розслідування шляхом прийняття про це рішення, однак, стаття 615 КПК не унормовує протягом якого часу і з якого моменту дізнавач, прокурор може ухвалювати рішення про початок досудового розслідування, після подання заяви (повідомлення) [2, с. 241].

Крім того, не визначено, якими критеріями повинен керуватися дізнавач, прокурор, визначаючи, що відсутня технічна можливість внесення відомостей до ЄРДР, а відповідно в подальшому можуть виникнути труднощі з переконанням інших сторін кримінального провадження та суду в тому, що дізнавач, прокурор дійсно не мали такої можливості.

Отже, введення воєнного стану по всій території України значним чином вплинуло на порядок здійснення. А вирішення зазначених правових прогалин є актуальним завданням, адже саме ці норми впливають як на законність проведення досудового розслідування, так і на визначення належності та допустимості зібраних доказів у кримінальному провадженні. Однак, в цілому, внесені зміни сприяють удосконаленню діяльності органів дізнання, забезпеченню більш швидкого та ефективного розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Досудове розслідування в умовах воєнного стану: які зміни внесено в КПК? URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/213263_dosudove-rozsliduvannya-v-umovakh-vonnogo-stanu-yak-zmni-vneseno-v-kpk.
2. Досудове розслідування кримінальних проступків: монографія / В.Г. Дрозд, Л. В. Гаврилук, М.Ю. Романов та ін. Київ : 7БЦ, 2023. 568 с.
3. Звіт Офісу Генерального прокурора «Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування». URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
4. Кримінальний процес : підруч. С.В. Банах, Н.З. Рогатинська, А. М. Сарахман. – Тернопіль : Екон. Думка ТНЕУ, 2016. 264 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Бондаренко Анна Григорівна,

курсант навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх є диференційованою формою кримінального процесу в Україні. Провадження щодо неповнолітніх має свої особливості розслідування, які безпосередньо пов'язані із суб'єктом кримінального правопорушення, тобто неповнолітньою особою. Тому при розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітньою особою, необхідно встановити та врахувати ряд певних обставин та умов.

Відповідно до статті 485 Кримінального процесуального кодексу України [1] такими обставинами є: повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи.

За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними (мається на увазі чи була особа осудною під час вчинення правопорушення). А також важливою обставиною для розслідування є ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння (дії чи бездіяльності).